

Obsah

Seznam nejčastěji užívaných zkratk	4
Předmluva	9
Úvod	12
1. Struktura a funkce chromosomů	12
a) Vzhled a tvar chromosomů	12
b) Funkce chromosomů	13
2. Typy chromosomálních aberací	14
a) Strukturní aberace chromosomů	15
aa) Mechanismus vzniku strukturních chromosomálních aberací	15
aa) Morfologie chromosomálních aberací	17
b) Genomové aberace	19
aa) Poruchy počtu jednotlivých chromosomů	20
bb) Poruchy ploidie	20
c) Sesterské chromatidové výměny	21
3. Předpokládané reparační systémy lidských chromosomů	23
a) Reparace excizí	23
b) Postreplikační reparace	23
4. Chromosomální aberace vzniklé v pohlavních buňkách člověka — vrozené aberace	24
Mechanismus vzniku vrozených chromosomálních aberací	26
5. Chromosomální aberace vzniklé v somatických buňkách člověka — získané aberace	27
6. Možnost detekce chromosomálních aberací — současné cytogene- tické metody	29
Diferenciační cytogenetické metody	30
Vrozené chromosomální poruchy (klinická část)	33
1. Vrozené chromosomální aberace v populaci — VCA	33
a) Frekvence VCA	33
b) VCA v genetické poradně	33
c) VCA v Cytogenetické laboratoři ILF v letech 1972—1979	34
2. VCA autosomů s častější frekvencí v populaci	38
a) Trisomie 21. chromosomu, Downův syndrom	39

b) Trisomie 18. chromosomu, Edwardsův syndrom	40
c) Trisomie 13. chromosomu, Patauův syndrom	40
d) Delece krátkých ramen 5. chromosomu, syndrom kočičího křiku	41
3. Ukázky častých VCA autosomů z materiálu genetické poradny ILF	41
4. VCA autosomů se vzácným výskytem v populaci	44
5. Ukázky vzácných VCA autosomů z materiálu genetické poradny ILF	47
6. Translokace chromosomů v lidské populaci	52
7. Ukázky některých translokací z materiálu genetické poradny ILF	55
a) Příklad nekompletní translokace vzniklé de novo a provázené delecí	55
b) Příklady translokací přenášených balancovanými nosiči na po- tomstvo	57
8. VCA gonosomů	68
a) Monosomie X, 45,X, Turnerův syndrom — gonádová dysgeneze	69
b) Varianty VCA u gonádových dysgenezí	69
c) Trisomie X, 47,XXX, „Superfemale“, „syndrom tří X“	70
d) Kvadrismie X, 48,XXXX	70
e) 47,XXY, Klinefelterův syndrom	70
f) Varianty VCA u Klinefelterova syndromu	70
g) Syndrom dvou Y, 47,XYY, „Supermale“	71
9. Ukázky některých VCA gonosomů z materiálu genetické poradny ILF	71
10. Polymorfismus lidských chromosomů a jejich vztah k VCA	74
11. Ukázky některých extrémních variant chromosomů z materiálu genetické poradny ILF	77
12. Výsledky studia frekvence polymorfismu chromosomů u osob vy- šetřovaných v genetické poradně ILF	82
Získané chromosomální poruchy (experimentální část)	87
A. Získané chromosomální aberace (ZCA) vyvolané ionizujícím zářením	87
1. Historie radiační cytogenetiky	87
2. Typy chromosomálního poškození vyvolaného ionizujícím zářením	88
3. Vztah mezi dávkou, zářením, dávkovým příkonem a chromosomál- ním poškozením	91
Chromosomální aberace jako biologický dozimetr	92
4. Detekce ZCA vyvolaných zářením in vitro	93
a) Studie vlivu vysokých dávek ionizujícího záření na lidské chro- mosomy in vitro	93
b) Studie vlivu nízkých dávek ionizujícího záření na lidské chro- mosomy in vitro	94
5. Detekce ZCA vyvolaných zářením in vivo	98

a) Studie vlivu vysokých dávek ionizujícího záření na lidské chromosomy in vivo	98
b) Studie obyvatelstva Hirošimy a Nagasaki	98
c) Dlouhodobá studie nemocných ozařovaných lokálně pro spondylartrózu páteře	99
d) Otázka možného nebezpečí přetrvávání buněk s chromosomálními aberacemi v lidském organismu	100
6. Studie vlivu nízkých dávek ionizujícího záření na lidské chromosomy in vivo	100
B. Získané chromosomální aberace vyvolané chemickými látkami	111
1. Historie sledování vlivu chemických látek na lidské chromosomy	111
2. Typy chromosomálního poškození vyvolaného chemickými mutageny	115
3. Sledování ZCA vyvolaných chemickými látkami in vitro	115
4. Srovnávací studie působení 6 cytostatik in vitro na buňky jednoho dárce při použití konvenční a harlekýnské techniky	117
5. Výsledky srovnávací studie ZCA v normálních a trisomických buňkách, vyvolaných ionizujícím zářením a chemickými látkami in vitro	121
6. Sledování ZCA vyvolaných chemickými látkami in vivo	125
7. Výsledky studie vlivu epichlorhydrinu na lidské chromosomy in vivo	125
8. Výsledky studie vlivu monomeru vinylchloridu na lidské chromosomy in vivo	130
9. Výsledky studie sledující ZCA u nemocných dlouhodobě užívajících imunosupresiva	135
10. Studie dětských pacientů užívajících dlouhodobě imunosupresiva	143
C. Získané chromosomální aberace vyvolané viry	144
1. Historie sledování chromosomálních aberací vyvolaných viry v lidských buňkách	144
2. Typy chromosomálního poškození vyvolaného viry	145
3. Chromosomální poškození u dětí, vyvolané revakcinací proti variole	145
Závěr	149
1. Vztah mezi mutagenními, karcinogenními a teratogenními účinky ionizujícího záření, chemických látek a virů	149
2. Vztah mezi vrozenými a získanými aberacemi chromosomů, možnosti jejich prevence	150
Písemnictví	151